

سرشت علم دینی

م. م. مهدی قائمی امیری

www.ketab.ir

سرشناسه	: قائمی امیری، محمدمهدی، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: سرشت علم دینی / محمدمهدی قائمی امیری.
مشخصات نشر	: تهران: معیاد اندیشه، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۲۹۶ ص.
شابک	: 978-622-6252-23-2
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: علم و دین
موضوع	: Religion and science
موضوع	: اسلام و علوم
موضوع	: Islam and science
موضوع	: دین -- فلسفه
موضوع	: Religion -- Philosophy
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ س۴ ق/۳/۲ BL۲۴۰
رده بندی دیویی	: ۲۱۵
شماره کتابشناسی ماه	: ۵۳۳۹۲۸۱

miadpub.com

عنوان کتاب: سرشت علم دینی

مؤلف: محمد مهدی قائمی امیری

ناشر: معیاد اندیشه

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰/۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۶۲۵۲ - ۲۳ - ۲

همه ی حقوق مادی و معنوی این اثر برای مؤلف محفوظ است.

تکثیر و انتشار این اثر به هر صورت، از جمله بازنویسی، فتوکپی، ضبط الکترونیکی و ذخیره در سیستم های بازیابی و پخش، بدون «ریافت مجوز کتبی و قبلی از مؤلف به هر شکلی ممنوع است.

این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد

فهرست مطالب

۱۱	چکیده:
۱۳	مقدمه:
۱۸	اهمیت بحث:
۱۹	پیشینه بحث:
۲۰	موضوع، روش و اهداف بحث:
۲۲	اهداف:
۲۲	جایگاه بحث علم دینی:
۲۵	فصل اول: مبادی تصدیقی بحث:
۲۵	متافیزیک:
۲۶	علم:
۲۷	معنای واژه - علمی -:
۲۹	دین:
۲۹	معرفت:
۳۰	معرفت دینی:
۳۱	معرفت‌شناسی دینی:
۳۱	فهم دینی:
۳۲	ایمان دینی (دینداری):
۳۳	جهان سوم معرفت:
۳۷	فصل دوم: هویت علم:
۳۷	معنا و مفهوم علم:
۴۲	«وصف علمی»:
۴۳	تقسیمات علوم تجربی:
۴۵	روش علمی (Scientific method):
۴۶	تحويل‌گرایی در علم:
۴۷	هدایت مشاهده و آزمایش به وسیله تئوری‌ها:

۴۸	محدودیت علم
۴۹	مواردی از محدودیت‌های علم
۵۰	علم و جهان‌بینی
۵۱	شناخت علمی
۵۲	انتقادات بر علم
۵۳	تنویرها و مفاهیم علمی
۵۴	معنای نظریه
۵۶	قواعد تطابق
۵۶	منزلت اداری، تنویرها و مفاهیم نظری
۶۰	مناسبات شکل‌گیری و پیدایش تنویرها
۶۲	ارزیابی و انتخاب تنویرها
۶۲	چگونگی حصول علوم تجربی
۶۴	نظریه چراغی معرفت (The search light theory of knowledge)
۶۷	نقش تجربه در علم
۶۷	اثبات‌گرایی
۶۹	مبانی و پیش‌فرضهای دیدگاه اثبات‌گرایی
۷۰	نقد و بررسی اثبات‌گرایی
۷۳	ابطال‌گرایی
۷۸	مبانی و پیش‌فرضهای دیدگاه ابطال‌گرا
۷۹	نقد و بررسی ابطال‌گرایی
۸۰	نتیجه
۸۰	تاییدگرایی
۸۲	نقد و بررسی تاییدگرایی
۸۵	حاصل بررسی سه دیدگاه
۸۶	داده‌های حسی و گزاره‌های مشاهدتی گرانبار از نظریه‌ها هستند
۸۸	پیش‌فرضهای متافیزیک علوم
۹۰	برساخته‌های ذهنی دانشمندان
۹۲	نمونه‌هایی از تاثیر پیش‌فرضهای متافیزیکی در علم
۹۳	- علم همواره متأثر از پارادایم‌ها است

۹۴	 نظریه‌ها، مقید به اصول موضوعه‌اند:
۹۵	 رشد علم و جهان‌بینی‌ها:
۹۶	 رابطه دانش با عادات و محیط‌های اجتماعی:
۹۷	 خصوصیات فردی و روان‌شناختی دانشمندان و تاثیر آن در علم:
۹۷	 عینیت در علم:
۹۸	 تلقی رایج از عینیت در علم:
۹۹	 نقد تصویر رایج از عینیت در علوم طبیعی:
۱۰۳	 منطقه سوم معرفت:
۱۰۵	 مقام کشف و مفهومی‌توجه:
۱۱۱	 فصل سوم: رویت دین:
۱۱۲	 دیدگاه اول: نظریه دایره‌الارافی به‌دین (دیدگاه حداکثری):
۱۱۳	 ادله نظریه:
۱۱۴	 نقد و بررسی این نظریه:
۱۱۵	 دیدگاه دوم: قرآن فقط کتاب هدایت است (دیدگاه حداقلی):
۱۱۶	 نقد و بررسی:
۱۱۷	 دیدگاه سوم: دیدگاه تفصیل (دیدگاه میانی):
۱۱۸	 معقولیت و مقبولیت این نظریه:
۱۲۱	 فصل چهارم: علم و دین:
۱۲۲	 پیش فرضهای اساسی در بحث علم و دین:
۱۲۳	 اهم مباحث قابل طرح در نسبت علم و دین:
۱۲۳	 انحاء ارتباط میان علم و دین:
۱۲۴	 تعارض:
۱۲۷	 تمایز (استقلال):
۱۳۰	 گفتگو (تعامل - تلاقی):
۱۳۲	 تایید:
۱۳۲	 وحدت:
۱۳۳	 بررسی اجمالی دیدگاه‌های رابطه علم و دین:
۱۳۶	 زبان دین و زبان علم:

۱۳۹	فصل پنجم: راه‌های نفوذ دین در علوم تجربی
۱۳۹	تاثیر فهم دینی در علوم تجربی، و راه‌های نفوذ دین در علوم
۱۵۱	نمونه‌هایی از اصول کلی و پارادایم‌ها و کلان‌تئوری‌های دینی موثر در نظریه‌های علمی:
۱۵۳	فصل ششم: سرشت علم دینی
۱۵۴	صورت‌های مختلف تصویر علم دینی
۱۵۵	معنا داری «علم دینی»
۱۵۶	بی‌معنایی علم دینی بر مبنای دیدگاه پوزیتیویسم منطقی
۱۵۶	اثبات‌گرایان خدا و بی‌معنایی علم دینی
۱۵۶	عمل‌گرایی و بی‌معنایی علم دینی
۱۵۷	بی‌معنایی علم دینی بر مبنای تمایز دین و علم
۱۵۹	تعریف و مقصود از علم دینی
۱۶۲	بررسی اجمالی:
۱۶۲	تعریف مختار از علم دینی:
۱۶۳	پرسشها و توهمات
۱۶۴	علم دینی چه نیست؟
۱۶۶	پیش‌فرضهای علم دینی
۱۶۸	امکان علم دینی
۱۷۲	فرآیند دینی کردن علوم
۱۷۷	انکار علم دینی
۱۷۸	منکرین علم دینی
۱۸۰	دیدگاه استاد ملکیان (انکار امکان علم دینی):
۱۸۳	ملاحظه و بررسی:
۱۸۶	دیدگاه دکتر سروش
۱۹۱	ملاحظه و بررسی
۱۹۳	دیدگاه تفکیک فناوری و تکنولوژی دینی و علم دینی
۱۹۳	علم و تکنولوژی:
۱۹۶	علم دینی در مورد علوم انسانی - اجتماعی
۱۹۷	ملاحظه و بررسی:
۱۹۹	دیدگاه قایل به تمایز علم و دین

۲۰۱	ملاحظه و بررسی
۲۰۴	مطلوبیت علم دینی
۲۰۵	انگیزه تولید علم دینی
۲۰۷	ضرورت علم دینی
۲۰۹	علمی دینی شیوه‌ای در مقابله با تعارض علم و دین
۲۱۱	علم دینی و رفع تعارض
۲۱۲	علم سکولار در برابر علم دینی
۲۱۴	مزیت علم دینی بر علم سکولار
۲۱۷	قلمرو و علم دینی
۲۱۹	هدف علم دینی
۲۲۰	روش علم دینی
۲۲۱	تبیین‌ها در علم دینی
۲۲۱	ثبات و تحول در علم دینی
۲۲۲	عینیت در علم دینی
۲۲۳	داوری در علم دینی
۲۲۷	فصل هفتم: رویکردهای در علم دینی
۲۲۸	دیدگاه دکتر سید حسین نصر (سنت‌گرایی)
۲۳۱	بررسی و ملاحظه:
۲۳۲	رویکرد اجتهادی - استنباطی
۲۳۵	ملاحظه و بررسی:
۲۳۷	دیدگاه آیت اله جوادی (حفظه الله) (استنباطی، شمول‌گرایی)
۲۴۰	تقریر دوم (شمول‌گرایی)
۲۴۵	ملاحظه و بررسی:
۲۴۹	رویکرد تاسیسی استاد خسرو باقری
۲۵۲	ملاحظه و بررسی:
۲۵۴	دیدگاه دکتر مهدی گلشنی (مبنامحور)
۲۵۸	ملاحظه و بررسی:
۲۶۰	رویکرد فرهنگستان علوم (دکتر میرباقری) [جهت‌داری علوم]
۲۶۴	ملاحظه و بررسی:

۲۶۹	فصل هشتم: علوم تجربی انسانی دینی
۲۶۹	تعریف علوم انسانی
۲۷۰	روش علوم انسانی:
۲۷۰	تفاوت علوم انسان و طبیعی:
۲۷۳	مدیریت اسلامی
۲۷۵	ارکان مدیریت:
۲۷۵	برداشتهای مختلف:
۲۷۸	اقتصاد اسلامی
۲۷۹	اسلام و اقتصاد
۲۸۰	جهت گیری در رابطه با مذاق:
۲۸۱	روان شناسی اسلامی
۲۸۱	خاستگاه نظریه های روان شناسی:
۲۸۳	جامعه شناسی اسلامی:
۲۸۶	نتیجه مباحث

چکیده:

در رابطه با هویت و سرشت علم دینی، رویکردهای گوناگونی اظهار شده است. گروهی منکر علم دینی و هسته‌ای در پی اثبات آن هستند، در میان منکرین عده‌ای اساساً این ترکیب را پراده کمال و یا فاقد معنا می‌دانند، و گروهی دیگر تحقق آن را نفی می‌کنند. در میان مثبتین نیز رویکردهایی کاملاً متفاوت و حتی متعارض وجود دارد. برخی اصل تقسیم علم به دینی و غیر دینی را زیر سوال برده و هر علمی از آن جهت که علم است را دینی تلقی می‌کنند. برخی با پیش‌فرض قلمرو حداکثری دین خواستار تاسیس علم دینی بر مبنای حضور آموزه‌های دین در تمامی علوم تجربی هستند و گروهی آن را منحصر به علوم انسانی می‌دانند. مشکل اصلی در اندیشه علم دینی، مساله روش است که چگونگی اعمال آن، ترکیب فوق را متعارف یا بی‌معنا می‌کند. تبیین هویت علم دین، مبتنی بر تبیین دقیق هویت علم، هویت دین و رابطه بین علم و دین است. این مبحث از زیر شاخه‌های بحث علم و دین به حساب می‌آید. به فلسفه علم و فلسفه دین نیز ارتباط وثیق دارد. رسالت این نوشتار، نشان دادن حضور دین و تاثیر منطقی دین در عرصه علوم تجربی اعم از طبیعی و انسانی و با تاکید بر علوم انسانی - اجتماعی است. بر آنیم که نشان دهیم علم خنثی و فارغ از پارادایم‌ها و ارزش‌ها وجود ندارد، و شکل‌گیری و صورت‌بندی علم در زمینه و چارچوب دین ممکن و مطلوب است. و با توجه به عدم کاربرد جامع نتایج علوم انسانی مدرن - که در دامان الحاد رشد یافته است - در جوامع اسلامی، ایجاد و تولید علم دینی مطلوب و بلکه ضروری است و می‌تواند متناسب باورها و هنجارهای جامعه اسلامی پاسخگوی نظام نیازها باشد. و همچنین علم

دینی دارای جهت‌گیری کاربردی در راستای اهداف دین است.

از نظر ما علم دینی ترکیب و تلفیقی است که هویت هر یک از عناصر در آن باقی می‌ماند. و دین در ساختار و محتوای علم اثر می‌گذارد، بدان جهت می‌بخشد و حاصل این علم تن به آزمون تجربی در مقام داوری می‌دهد.

دیدگاه علم دینی با اندیشه‌های مابعد اثبات‌گرا سازگار است. در صورت ابطال گزاره‌ها و قوانین علمی، پیش فرضهای دینی آن آسیب نخواهد دید. هدف علم دینی چونان هر علم دیگری در درجه اول شناخت واقع است، اما هدف ثانوی آن اصلاح فرد و جامعه برمبنای اهداف دین و پاسخ به نظام نیازهای جوامع اسلامی که تحت‌تاثیر باورهای و هنجارهای دینی هستند باشد.

تکیه‌گاه بحث در علم دینی علوم تجربی است، هرچند حضور دین در منطقه فراتجربی روشن، پررنگ و واضح است. در این میان علوم انسانی- اجتماعی دارای ویژگی خاص هستند.

تفکیک واقعیت از ارزش پذیرفتنی نیست. بیای واقعیت و علم در چندین سطح ممزوج با دنیای ارزشها هستند. آموزه‌های دینی پیش فرض شده بعنوان زیرساخت‌های علم، دارای تأثیری بیش از تحریک انگیزه‌های علمی یا الهام‌بخش اتفاقی و جهت‌گیری کاربردی است.